

بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی و گرایش به مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر (نمونه مورد مطالعه: شهر اصفهان)

سید مرتضی عمادی^۱، غلامرضا جعفری نیا^۲، ناصر امینی^۳

چکیده

مشارکت اجتماعی در جهت ایجاد و گسترش جامعه مدنی و هویت بخشی به فضای عمومی جامعه مؤثر بوده و از این لحاظ نیز دارای اهمیت قابل توجه است. با توجه به اهمیت مقوله مشارکت اجتماعی، پژوهش حاضر با استفاده از روش پیمایش و ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخت به دنبال پاسخ به این سؤال اصلی می باشد که آیا بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر ارتباط وجود دارد؟ جامعه آماری پژوهش حاضر تمامی افراد داوطلب مشارکت کننده در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر شهر اصفهان می باشد که تعداد ۳۸۴ نفر از آنها به عنوان حجم نمونه مورد بررسی قرار گرفته و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزارهای SPSS و معادلات ساختاری Smart PLS استفاده شده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که بین اعتماد اجتماعی و شاخص‌های آن یعنی اعتماد بنیادی، اعتماد غیررسمی، اعتماد نهادی و اعتماد تعمیم یافته با مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد. بنابراین تمامی فرضیه‌های پژوهش تأیید می شوند. همچنین نتایج حاصل از مدل تجربی نیز نشان می دهد که اعتماد اجتماعی بر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر تأثیر متوسط داشته (۰/۵۳) و متغیر اعتماد اجتماعی در مجموع (۰/۲۸) از واریانس متغیر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر را تبیین می کند.

واژگان کلیدی: مشارکت اجتماعی، مشارکت داوطلبانه، هلال احمر، اعتماد اجتماعی، سرمایه اجتماعی.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۱۵

^۱. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران.

^۲ دانشیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. (نویسنده مسئول)

jafarinia_reza@iaubushehr.ac.ir

^۳ استادیار گروه روان‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران.

مقدمه

توسعه ملی در کشورهای جهان سوم بیش از هر چیز به مشارکت فعال و وفاق اجتماعی مؤثر افراد جامعه وابسته است. فقدان این مشارکت و وفاق اجتماعی زمینه بر خورد و اختلاف و تضاد را در میان عملکرد بخش‌های مختلف جامعه فراهم می‌آورد و بخش اعظم منابع کمیاب این کشور صرف مقابله با عوارض نامطلوب این برخوردها می‌گردد. از این رو نگرش برنامه ریزان و خط مشی تدوین کنندگان در آستانه ورود به قرن بیست و یکم باید معطوف به افزایش نقش مشارکت‌های مردمی در فرآیند توسعه و به ویژه در زمینه‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی باشد (مافی و نامور، ۱۳۹۵: ۱). ارگان‌های مرکزی دولت، با احاله قسمتی از کارها به ارگان‌های محلی می‌توانند توجه و حمایت بیشتری به مشکلات کلیدی کشور داشته باشند و در ضمن با صرف وقت و فراغت بیشتری به برنامه ریزی در سطح ملی و سرپرستی و نظارت آنها پردازند. تقویت ارگان‌ها و سازمان‌های محلی در حالت عدم تمرکز، یکی از شیوه‌های مهم افزایش مشارکت و وفاق اجتماعی در مسایل اجتماعی، اداری، عمرانی و سیاسی می‌باشد (فیروزمند و دیگران، ۱۳۹۷: ۹۳). گرچه مشارکت اجتماعی افراد با تشکیل گروه‌های اجتماعی داوطلبانه همواره ضروری بوده است، ولی چنین نیازی در عصر حاضر، چه در صحنه ملی و چه در فضای بین‌المللی، تشدید شده است. به همین دلیل کشورهای مختلف در دهه‌های اخیر از دموکراسی مشارکتی، توسعه مشارکتی و اقدامات مشارکتی محله‌ای و همسایگی سخن به میان می‌آورند، و آن را کلید حل برخی از معضلات جامعه خود می‌دانند. مشارکت اجتماعی در جهت ایجاد و گسترش جامعه مدنی و هویت بخشی به فضای عمومی نیز مؤثر بوده و از این لحاظ هم دارای اهمیت قابل توجه است (فیروزمند و دیگران، ۱۳۹۷: ۹۴). یکی از حوزه‌های مشارکت داوطلبانه مردم، مشارکت در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر می‌باشد. که بعنوان یک نهاد عمومی غیردولتی که فعالیت‌های برون مرزی و امداد رسانی پرشماری دارد، می‌باشد. اهمیت جذب و ماندگاری نیروی انسانی داوطلب و مشارکت‌های مردمی به اندازه‌ای است که همه تلاش‌ها و فعالیت‌های جمعیت هلال احمر متکی به آن تعریف شده است (بستان و بخشی، ۱۳۹۶: ۱۴). روش‌های جلب مشارکت تاثیر بالایی در انجام فعالیت‌های داوطلبانه در

9..... بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در.....

جمعیت هلال احمر دارد. به تناسب شرایط خاص گروه ها و نیز خصوصیات خاص فرهنگی و امکانات موجود می توان هم به صورت فردی و هم به صورت گروهی، زمینه های جلب مشارکت افراد در فعالیت های داوطلبانه را فراهم کرد.

از جمله عوامل مرتبط با افزایش مشارکت مردمی شهروندان میزان اعتماد اجتماعی آنان می باشد. اعتماد اجتماعی از جمله پدیده های اجتماعی است که در روابط و تعاملات انسانی نقشی حیاتی ایفا می کند، از سطح خرد (خانواده) گرفته تا سطح کلان (جامعه) و حتی در ساخت هایی فراتر از آن (جهانی). اعتماد اجتماعی پدیده ای است که تسهیل گر روابط انسانی است و بنیاد شکل گیری روابط اجتماعی و توسعه یک جامعه است و کاهش یا افزایش آن می تواند تأثیر بسیار زیادی بر ساختارهای مختلف جامعه و روابط اجتماعی مردم آن داشته باشد. به همین دلیل، در دهه های اخیر این موضوع نظر بسیاری از نظریه پردازان مطرح علوم اجتماعی را به خود جلب کرده است (وثوقی و حیدری، ۱۳۹۰: ۱۶۲). در جوامعی که اعتماد بالایی وجود دارد، مسئولیت پذیری بیشتری در سطوح پایین جامعه دیده می شود و در جوامعی که اعتماد کمتری وجود دارد، به نوعی فرار از مسئولیت بیشتر به چشم می خورد (اردن و اردن^۱، ۲۰۰۹: ۲۱۸۰). رابطه اعتماد متقابل در تعاملات اجتماعی با مشارکت تا بدان حد است که می توانیم بگوئیم که اگر اعتماد در میان اعضای جامعه نباشد و یا اندک باشد تعاملات و روابط میان افراد جامعه از تنظیم خارج می شود و روابط پایدار میان اعضای جامعه کمتر برقرار می شود. جامعه مرکب است از افرادی که نقش های متفاوتی را برعهده دارند و هر کدام پاسخگوی نیازی اجتماعی اند و هر نقش محل مراجعه اعضای دیگر است. در واقع افراد با نقش ویژه خود کارکردی را برای سایر اعضای جامعه عرضه می دارند. در این بین وجود اعتماد و مشارکت متقابل بر شکل گیری تعاملات و تداوم آن امری ضروری به نظرمی رسد و در مقابل فقدان آنها روابط میان افراد را بدان سوی متمایل می سازد که هر کسی تنها به طور افراطی در اندیشه نفع شخصی خویش باشد و به منافع همگانی کمتر عنایت کند (از کیا

---

^۱. Erden and Erden

۱۰... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال پانزدهم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۰

و حسنی راد، ۱۳۸۸: ۱۰). بنابراین بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی و مشارکت در فعالیت‌های خیرخواهانه مسئله مهمی است و پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سؤال اصلی می‌باشد که آیا بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر در شهر اصفهان ارتباط وجود دارد؟

مرور مطالعات داخلی و خارجی در رابطه با موضوع مورد بررسی در دو بخش نتایج زیر را نشان داد: هاشمی و دیگران (۱۴۰۰) در تحقیقی با هدف، تحلیل جامعه‌شناختی عوامل موثر بر اعتماد اجتماعی زرتشتیان شهر تهران، ۲۱۰ نفر نمونه را بررسی کردند. نتایج تحقیق نشان داد رابطه متغیرهای پایگاه اجتماعی اقتصادی، احساس امنیت اجتماعی، رضایت از زندگی، احساس تبعیض و طرد اجتماعی با اعتماد اجتماعی معنادار و عوامل احساس تبعیض و طرد اجتماعی دارای بیشترین تاثیر بر اعتماد اجتماعی شناخته شده‌اند، اما وجود رابطه بین متغیرهای ویژگی‌های فردی (بجز سن) با اعتماد اجتماعی رد شده‌است. مرتضوی امامی زواره (۱۳۹۹) نیز پژوهشی را به عنوان بررسی رابطه بین میزان اعتماد در سرمایه اجتماعی با میزان مدارای اجتماعی و ملی در بین دانشجویان تحصیلات عالی دانشگاه تهران به انجام رسانده‌است. یافته‌ها نشان می‌دهد بین رفتار مبتنی بر اعتماد اجتماعی با میزان مدارای اجتماعی دانشجویان رابطه مستقیم و معنادار؛ بین تمایلات همکاری‌جویانه با میزان مدارای اجتماعی دانشجویان نیز رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد و بین صراحت و صداقت و بعد اطمینان و میزان مدارای اجتماعی دانشجویان مورد مطالعه رابطه معنادار وجود ندارد. خاقانی زاده و خسروی (۱۳۹۵) پژوهشی را با عنوان « بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر مشارکت گروهی جوانان در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر (مطالعه موردی: جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران)» به انجام رساندند. نتایج نشان می‌دهد، میانگین متغیر مشارکت گروهی در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر و ابعاد متغیر سرمایه اجتماعی کمتر از میانگین مفروض است و این بیانگر این است که متغیرهای مذکور در جامعه مورد مطالعه از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند. همچنین نتایج نشان می‌دهند، تعلق اجتماعی و اعتماد اجتماعی به ترتیب بیشترین سهم را در تبیین تغییرات مشارکت گروهی جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر دارند. حیدری و دیگران

11..... بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در

(۱۳۹۲) پژوهشی را با عنوان «بررسی نقش مشارکت مردمی در بهبود مدیریت بحران سازمان هلال احمر (مطالعه موردی استان چهارمحال و بختیاری)» به انجام رساندند. نتایج حاصل از تحقیق بیانگر تأثیر مشارکت مردم و مسئولان در مدیریت بحران سیلاب در دوره قبل از سیل است بدین ترتیب عوامل غیرسازه‌ای مشارکت مردمی بیش از عوامل سازه‌ای در مدیریت سیل نقش دارد.

- هافمن و دود^۱ (۲۰۱۷) ضمن تحقیقی با عنوان «مذهب، جنسیت و مشارکت در آفریقا که در زمینه بررسی ارتباط نگرش مذهبی (اسلام و مسیحیت) با میزان مشارکت در سه کشور نیجریه، اوگاندا و سنگال» انجام دادند، با نمونه‌ای متشکل از ۳۶۰۰ آزمودنی به این نتیجه رسیدند که افراد دارای جهت‌گیری مذهبی از نظر شناختی در حد بالایی قرار دارند و دین و مذهب تأثیر قابل ملاحظه‌ای در کنش سیاسی این افراد می‌گذارد. همچنین طبق یافته‌ها، هر دو مذهب اسلام و مسیحیت افراد را به مشارکت در امور اجتماعی فرا می‌خواند اما مشارکت در بین افراد مسلمان بیشتر از افراد مسیحی بوده است. کلی^۲ (۲۰۰۹) تحقیقی با عنوان «مشارکت شهری و اعتماد اجتماعی در میان اقلیت جوانان» در دانشگاه آدلفی به انجام رساند. نتایج این پژوهش نشان داد جوانانی که در اقلیت قرار دارند کمتر درگیر فعالیت‌های اجتماعی هستند؛ زیرا آنان به سبب تبعیض در مسائل آموزشی و سایر مسائل با دیگران، بیشتر محدودیت‌های اجتماعی را تجربه می‌کنند. یافته‌های پژوهش اوسلانر و براون^۳ (۲۰۰۳) در زمینه‌ی نابرابری، اعتماد و مشارکت مدنی با استفاده از داده‌های ایالتی آمریکا در دهه‌های ۱۹۷۰، ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ نشان داد که نابرابری موجب بی‌اعتمادی می‌شود؛ نابرابری عمدتاً به صورت غیر مستقیم و از طریق اعتماد بر مشارکت تأثیر می‌گذارد. یافته‌های پژوهش اوسلانر و براون^۴ (۲۰۰۵) در زمینه‌ی نابرابری، اعتماد و مشارکت مدنی با استفاده از داده‌های ایالتی آمریکا در دهه‌های ۱۹۷۰، ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ نشان داد که نابرابری موجب بی‌اعتمادی می‌شود؛ نابرابری عمدتاً به صورت غیر مستقیم و از طریق اعتماد بر مشارکت تأثیر می‌

¹. Hoffman & Dowd

². Kelly

³. Uslaner & Brown

⁴. Uslaner & Brown

گذارد. نتایج به دست آمده از پژوهش رایزر^۱ و همکارانش (۲۰۰۱) نشان داد که بین اعتماد تعمیم یافته، اعتماد به افرادی غیر از دوستان و خویشاوندان و دوستان نزدیک، اعتماد به نهادهای عمومی و انجمن‌های مشارکتی رابطه‌ی مستقیمی هست.

در پژوهش حاضر از نظریات مختلفی به عنوان مبانی نظری استفاده شده است. اما تعدادی از نظریات که مبنای استخراج فرضیات هستند چارچوب نظری پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهند. به اعتقاد لومان، کارکرد اعتماد در نظام اجتماعی، این است که عدم تعین اجتماعی را کاهش و به این ترتیب باعث افزایش قابلیت پیش‌بینی رفتارها می‌شود. اعتماد، در واقع، یک نوع مکانیسم اجتماعی است که در آن انتظارات، اعمال و رفتارها تنظیم و هدایت می‌شود (لومان، ۱۹۷۹: ۱۱۲). لومان معتقد است که همکاری و مشارکت در کلیه‌ی سطوح جامعه از تبعات اعتماد به یکدیگر است و خود، تقویت‌کننده اعتماد به دیگران است (گیدنز، ۱۳۷۷؛ به نقل از: عباس زاده، ۱۳۸۳: ۲۷۲). پاتنام عقیده دارد که اعتماد مشارکت را تسهیل می‌بخشد و هرچه سطح آن در جامعه‌ای بالاتر باشد احتمال مشارکت هم بیشتر خواهد بود و مشارکت نیز متقابلاً ایجاد می‌کند. اعتماد که یکی از عناصر ضروری تقویت همکاری است عنصری غیراختیاری و ناآگاهانه نیست. اعتماد مستلزم پیش‌بینی رفتار بازیگر مستقل است (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۹۲). راجرز عنصری همچون بی‌اعتمادی متقابل در روابط شخصی را در کنار عناصری چند به عنوان ویژگی‌های خرده‌فرهنگ دهقانی مانع مشارکت می‌داند. به نظر راجرز یکی از ویژگی‌های مهم جوامع سنتی، عدم اعتماد متقابل، بدگمانی و حيله‌گری در روابط با یکدیگر است. همچنین تصور خیر محدود سبب عدم اعتماد در روابط شخصی می‌شود. چون چیزهای مطلوب در زندگی به میزان محدود و کمی وجود دارد (موسوی، ۱۳۸۴: ۵۰). فاستر معتقد است که مبنی وجود فضایی آکنده از خصومت و بی‌اعتمادی است که موجب می‌شود افراد هرگز نتوانند به روش مشارکتی با یکدیگر همکاری کنند (غفاری و نیازی، ۱۳۸۶: ۴۸). همچنین کلی (۲۰۰۹)، رایزر و همکارانش (۲۰۰۱)، ناک و کیفر

---

^۱. Raser

13.....بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در.....

(۱۹۹۷) و اسلانر و براون (۲۰۰۳) در پژوهش های خود به ارتباط بین ابعاد مختلف اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی پی بردند. بنابراین از نظریه های لومان، پاتنام، راجرز و فاستر و پژوهش های کلی (۲۰۰۹)، رایزر و همکارانش (۲۰۰۱)، ناک و کیفر (۱۹۹۷) و اسلانر و براون (۲۰۰۳) این فرضیه اصلی پژوهش استخراج می شود که: بین اعتماد و مشارکت داوطلبانه شهروندان ارتباط وجود دارد. با استفاده از نظریه های فوق فرضیه های زیر مطرح شده است:

فرضیه اصلی: بین اعتماد اجتماعی و مشارکت داوطلبانه شهروندان در فعالیت های جمعیت هلال احمر ارتباط وجود دارد.

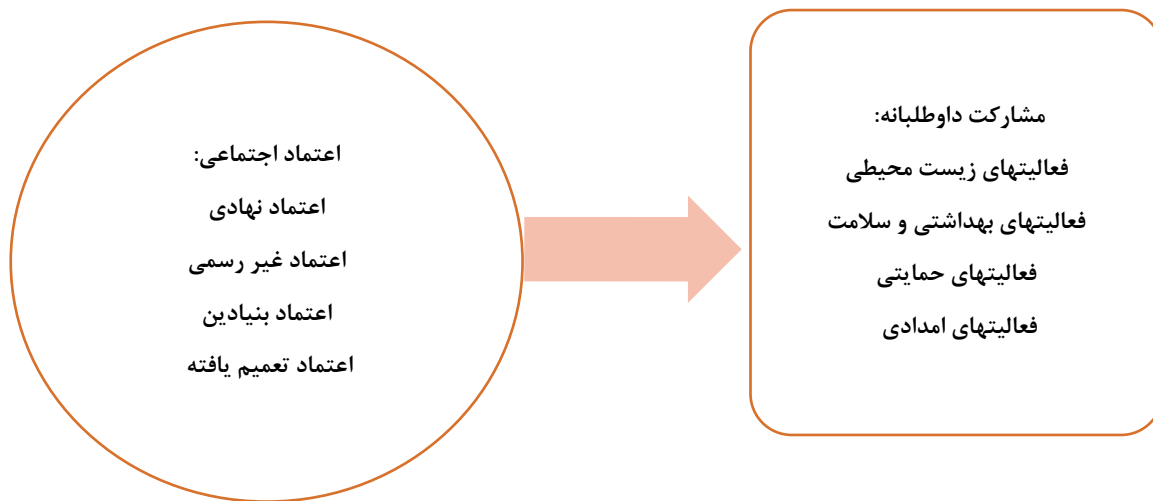
فرضیه های فرعی

بین اعتماد بنیادین و مشارکت داوطلبانه شهروندان در فعالیت های جمعیت هلال احمر ارتباط وجود دارد.

بین اعتماد غیررسمی و مشارکت داوطلبانه شهروندان در فعالیت های جمعیت هلال احمر ارتباط وجود دارد.

بین اعتماد نهادی و مشارکت داوطلبانه شهروندان در فعالیت های جمعیت هلال احمر ارتباط وجود دارد.

بین اعتماد تعمیم یافته و مشارکت داوطلبانه شهروندان در فعالیت های جمعیت هلال احمر ارتباط وجود دارد.

مدل نظری پژوهش

روش‌شناسی

پژوهش حاضر که با هدف بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر می‌باشد، از نظر نوع هدف یک بررسی کاربردی، از نظر وسعت پهنانگر، از نظر دامنه خرد و از نظر زمانی یک بررسی مقطعی می‌باشد. تحقیق حاضر بر اساس نوع داده‌های جمع‌آوری و تحلیل شده، تحقیقی کمی است و از لحاظ نوع برخورد با مسأله مورد بررسی و ورود به آن مطالعه ای میدانی است. تکنیک مورد استفاده در این پژوهش پیمایش می‌باشد. در مطالعه میدانی، برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از ابزار پرسشنامه (محقق‌ساخت) استفاده شده است. به منظور تهیه پرسشنامه ای که دارای روایی لازم باشد مراحل زیر انجام شده است:

15..... بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در.....

- مطالعه نظری پیرامون موضوع.
- تعریف مفهومی متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق و تعیین شاخص های عینی آن.
- تهیه سؤالاتی برای سنجش متغیر عمده تحقیق، که همان متغیر وابسته می باشد.
- تهیه سؤالاتی برای هر یک از متغیرهای مستقل مورد نظر در این تحقیق.
- تنظیم پرسشنامه به شکل نهایی و اجرای آن در بین ۳۰ نفر از شهروندان؛ بر اساس سهم آنها در جامعه آماری .
- تعیین روایی و پایایی متغیرهای مختلف در پرسشنامه.

جامعه آماری پژوهش حاضر، تمامی افراد مشارکت کننده داوطلب در فعالیت های جمعیت هلال احمر شهر اصفهان می باشد که تعداد آنها در حدود ۱۵۰۰۰ نفر است. از آنجا که به طور طبیعی امکان مطالعه دیدگاه های تمامی ساکنان وجود نداشت از شیوه نمونه گیری برای تبیین نظریات افراد مورد مطالعه استفاده شده است و بر اساس فورمول کوکران تعدادی از افراد (۳۸۴ نفر) که معرف جامعه آماری تشخیص داده شدند به عنوان نمونه انتخاب و مطالعه شده است. روش نمونه گیری در این پژوهش شیوه نمونه گیری تصادفی دو مرحله ای می باشد. بدین ترتیب که در مرحله اول تعدادی از محلات شهر اصفهان انتخاب و در مرحله دوم از هر محله نمونه نهایی استخراج گردید. پس از گردآوری داده ها تجزیه و تحلیل آن ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS و Smart PLS انجام گردید و در این رابطه برای آزمون فرضیات، تست های آماری متناسب با هر فرضیه بکار گرفته شد.

متغیرهای اصلی تحقیق اعتماد اجتماعی و مشارکت داوطلبانه بودند. اعتماد اجتماعی در فرایند روابط اجتماعی بین افراد و سازمان های اجتماع با همدیگر تبلور می یابد. آنتونی گیدنز اعتماد را به عنوان اطمینان یا اتکاء بر ماهیت یا خاصیت شخصی یا صحت گفته ها تعریف می کند (حیدرآبادی، ۱۳۸۹: ۵۳). از نظر پاتنام، اعتماد سبب ایجاد انجمن های داوطلبانه و دو طرفه و اینها نیز به نوبه خود باعث تقویت و ایجاد اعتماد می شوند (پاتنام، ۱۳۸۰؛ به نقل از یوسف وند و همکاران، ۱۳۸۵: ۸۵). اعتماد اجتماعی در این پژوهش با شاخص های اعتماد بنیادین، اعتماد

۱۶... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال پانزدهم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۰

غیررسمی، اعتماد نهادی و اعتماد تعمیم یافته مورد بررسی قرار گرفته شده است. مشارکت یعنی متشکل شدن مردم در گروه، دسته و سازمان اجتماعی و تصمیم‌گیری و دخالت در امور جامعه به نحوی که هر یک از اعضا دارای رأی و نظری برابر و هم‌تراز با دیگران باشند. مشارکت، وسیله افزایش و توزیع مجدد فرصت‌های شرکت‌جستن در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی و همیاری در توسعه و بهره‌مند شدن از ثمرات آن تلقی می‌شود. مشارکت در مفهوم گسترده‌اش به معنی برانگیختن حساسیت مردم و در نتیجه به معنی افزایش درک و توان روستاییان جهت پاسخگویی به طرح‌های توسعه و نیز به مفهوم تشویق ابتکارات محلی است (اوکلی و مارسدن، ۱۹۸۹؛ به نقل از خسروی پور و فروشانی، ۱۳۹۰: ۵۸). در پژوهش حاضر مشارکت در فعالیت‌های حلال احمر مدنظر بوده و با شاخص‌های فعالیت‌های زیست‌محیطی، فعالیت‌های بهداشتی و سلامتی، فعالیت‌های حمایتی و فعالیت‌های امدادی سنجیده شده است. جهت اطمینان از اعتبار ابزار مشاوره و بهره‌گیری از نظرات اساتید و کارشناسان مربوطه و همچنین از آزمون آلفای کرونباخ جهت پایایی پرسشنامه اقدام شده است و بر اساس ضریب آلفا ضریب پایایی تمامی متغیرها بالاتر از ۰/۷ می‌باشد.

جدول ۱. پایایی پرسشنامه نهایی بر اساس ضریب آلفای کرون باخ

متغیر	شاخص	ضریب آلفا
اعتماد اجتماعی	اعتماد بنیادین	۰/۸۵۲
	اعتماد غیررسمی	۰/۷۹۳
	اعتماد نهادی	۰/۸۴۲
	اعتماد تعمیم یافته	۰/۷۲۱
مشارکت داوطلبانه	فعالیت‌های زیست‌محیطی	۰/۸۲۵
	فعالیت‌های بهداشتی و سلامتی	۰/۸۱۴
	فعالیت‌های حمایتی	۰/۷۵۴
	فعالیت‌های امدادی	۰/۷۷۷

بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در.....17

یافته ها

الف: یافته های توصیفی

نتایج فراوانی متغیر جنس نشان می دهد که ۶۰/۱۶ درصد افراد مورد مطالعه مرد و ۳۹/۸۴ درصد دیگر را زن تشکیل داده اند. نتایج فراوانی متغیر وضعیت تأهل نشان می دهد که ۵۹/۹۰ درصد افراد مورد مطالعه متأهل و ۴۰/۱۰ درصد دیگر مجرد می باشند. نتایج فراوانی متغیر تحصیلات نیز نشان می دهد که میزان ۰/۲۳ از پاسخگویان دارای سواد زیر دیپلم و دیپلم، ۰/۲۸ پاسخگویان دارای مدرک کاردانی، ۰/۴۰ پاسخگویان دارای مدرک کارشناسی و ۰/۹ پاسخگویان نیز دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر می باشند. همچنین نتایج فراوانی متغیر سن نشان می دهد که ۰/۱۶ پاسخگویان ۱۸ تا ۲۰ سال، ۰/۲۱ پاسخگویان ۲۵ تا ۲۹ سال، ۰/۲۱ پاسخگویان ۳۰ تا ۳۵ سال، ۰/۱۵ پاسخگویان ۳۵ تا ۴۰ سال، ۰/۱۶ پاسخگویان ۴۰ تا ۴۹ سال، ۰/۸ پاسخگویان ۵۰ تا ۶۰ سال و ۰/۳ پاسخگویان ۶۰ سال به بالا هستند.

جدول ۲. توزیع پاسخگویان بر حسب میزان اعتماد اجتماعی

میانگین	خیلی زیاد (۵)		زیاد (۴)		متوسط (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		مؤلفه های اعتماد اجتماعی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳/۲۳	۱۳/۲۸	۵۱	۲۳/۴۴	۹۰	۴۱/۶۶	۱۶۰	۱۶/۴۱	۶۳	۵/۲۰	۲۰	اعتماد بنیادین
۳/۴۷	۱۶/۱۵	۶۳	۳۶/۷۱	۱۳۱	۳۳/۳۳	۱۲۸	۹/۶۳	۴۸	۴/۱۶	۱۶	اعتماد غیررسمی
۳/۰۶	۱۱/۹۸	۴۶	۲۶/۰۴	۱۰۰	۳۱/۵۱	۱۲۱	۱۷/۱۹	۶۶	۱۳/۲۸	۵۱	اعتماد نهادی
۳/۲۲	۱۰/۴۲	۴۰	۳۳/۰۷	۱۲۷	۳۴/۱۱	۱۳۱	۱۲/۷۶	۴۹	۹/۶۴	۳۷	اعتماد تعمیم یافته
۳/۲۵											میزان کل اعتماد اجتماعی

۱۸... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال پانزدهم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۰

یافته‌ها نشان می‌دهد که در بین شاخص‌های اعتماد اجتماعی، اعتماد غیررسمی دارای بیشترین میانگین یعنی (۳/۴۷) و اعتماد نهادی دارای کمترین میانگین یعنی (۳/۰۶) می‌باشد. اعتماد تعمیم یافته (۳/۲۲) و اعتماد بنیادین (۳/۲۳) می‌باشد. میانگین کلی اعتماد اجتماعی (۳/۲۵) است که نشان می‌دهد پاسخگویان در حد کمی بالاتر از متوسط از اعتماد اجتماعی برخوردارند.

جدول ۳. توزیع پاسخگویان بر حسب مشارکت داوطلبانه و ابعاد آن

مؤلفه‌های مشارکت داوطلبانه	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		میانگین
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
زیست محیطی	۴۲	۱۰/۹۴	۷۹	۲۰/۵۷	۱۷۴	۴۵/۳۱	۶۹	۱۷/۹۶	۲۰	۵/۲۱	۲/۸۶
بهداشتی و سلامتی	۵۶	۱۴/۵۸	۶۷	۱۷/۴۶	۱۳۸	۳۵/۹۳	۸۱	۲۱/۰۹	۴۲	۱۰/۹۴	۲/۹۶
حمایتی	۲۹	۷/۵۵	۵۱	۱۳/۲۹	۱۱۳	۲۹/۴۲	۱۲۱	۳۱/۵۱	۷۰	۱۸/۲۳	۳/۳۹
امدادی	۲۴	۶/۲۴	۳۳	۸/۶۰	۱۲۶	۳۲/۸۱	۱۱۰	۲۸/۶۵	۹۱	۲۳/۷۰	۳/۵۵
مشارکت داوطلبانه											۳/۱۹

یافته‌ها نشان می‌دهد که در بین شاخص‌های مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های هلال احمر، فعالیت‌های امدادی دارای بیشترین میانگین یعنی (۳/۵۵) و فعالیت‌های زیست محیطی دارای کمترین میانگین یعنی (۲/۸۶) می‌باشد. همچنین مشارکت در فعالیت‌های بهداشتی و سلامتی (۲/۹۶) و فعالیت‌های حمایتی (۳/۳۹) است. میانگین کلی (۳/۱۹) نشان می‌دهد میزان مشارکت داوطلبانه پاسخگویان در حد بالاتر از متوسط می‌باشد.

ب- یافته‌های مربوط به فرضیات

برای بررسی نرمال بودن عامل‌ها از آزمون تک نمونه‌ای کلموگروف-اسمیرنوف به‌کار برده شد. نتایج استفاده

19..... بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در

جدول ۴. آزمون کلموگروف - اسمیرنوف برای تعیین نرمال بودن متغیرهای پژوهش

مشارکت داوطلبانه	اعتماد تعمیم یافته	اعتماد نهادی	اعتماد غیررسمی	اعتماد بنیادی	خرده مقیاس‌ها
					شاخص‌ها
۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴	تعداد
۲/۴۵	۲/۰۶	۳/۲۳	۲/۵۵	۲/۴۱	مقادیر کلموگروف - اسمیرنوف
۰/۲۱	۰/۱۷	۰/۰۹	۰/۱۸	۰/۰۹۸	سطح معناداری (دو دامنه)

با توجه به جدول شماره ۴ می‌توان نتیجه گرفت که چون مقادیر سطح معناداری کلیه متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشند پس می‌توان گفت که این عامل نرمال بودن توزیع داده‌ها را می‌رساند و می‌توان در تحلیل فرضیه‌های پژوهش، آزمون‌های پارامتریک را بکار گرفت.

بین ابعاد مختلف اعتماد اجتماعی (اعتماد بنیادین، اعتماد غیررسمی، اعتماد نهادی و اعتماد تعمیم یافته) با مشارکت داوطلبانه شهروندان در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر ارتباط معنی دار وجود دارد.

جهت بررسی فرضیه‌های پژوهش مبنی بر ارتباط بین ابعاد مختلف اعتماد اجتماعی (اعتماد بنیادین، اعتماد غیررسمی، اعتماد نهادی و اعتماد تعمیم یافته) با مشارکت داوطلبانه شهروندان در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. یافته‌ها به شرح جدول زیر می‌باشد.

جدول ۵. همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق

مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر		اعتماد اجتماعی	
سطح معناداری	ضریب همبستگی		
۰/۰۰۰	۰/۴۴	اعتماد بنیادین	شاخص‌های اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۳۰	اعتماد غیررسمی	
۰/۰۰۰	۰/۳۸	اعتماد نهادی	
۰/۰۰۲	۰/۳۶	اعتماد تعمیم یافته	
۰/۰۰۰	۰/۳۷	میزان کل اعتماد اجتماعی	

یافته‌ها حاکی از آن است که بین تمامی ابعاد اعتماد اجتماعی و همچنین میزان کل آن با مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر رابطه مثبت و مستقیم و معنادار وجود دارد. در این میان رابطه بین اعتماد بنیادین و مشارکت در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر ($P=0/44$) دارای بیشترین ضریب همبستگی و رابطه بین اعتماد غیررسمی و مشارکت در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر دارای کمترین ضریب همبستگی ($P=0/30$) می‌باشند.

همچنین رابطه بین اعتماد نهادی ($P=0/38$) و اعتماد تعمیم یافته ($P=0/36$) با مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر دارای ضریب همبستگی مثبت و معنادار می‌باشد. بنابراین می‌توان استدلال کرد که هر چه میزان اعتماد اجتماعی ($P=0/37$) و ابعاد آن بیشتر شود میزان مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر بیشتر می‌شود و تمامی فرضیه‌های پژوهش حاضر تأیید می‌شوند.

به منظور تعیین شدت و جهت بررسی تأثیر ابعاد مختلف اعتماد اجتماعی بر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر از یک مدل معادله ساختاری بهره گرفته شده است. در این پژوهش با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری به آزمون مدل‌های معادله ساختاری پژوهش پرداخته می‌شود. رویکرد در این قسمت، رویکرد دو مرحله‌ای است.

بدین معنی که پس از تدوین مدل نظری پژوهش لازم است تا به بحث برآورد مدل یا به عبارتی دیگر برآورد پارامترهای آزاد در مدل و تحلیل شاخص‌های جزئی و کلی مدل پرداخت تا مشخص شود که آیا داده‌های تجربی در مجموع حمایت‌کننده مدل نظری تدوین شده هستند یا خیر. مدل‌سازی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات (PLS) برخلاف روش کواریانس محور (نرم افزارهایی نظیر $AMOS$ ، $LISREL$ و EQS) فاقد شاخص‌های برازش مدل مبتنی بر کای دو جهت بررسی میزان مطابقت مدل نظری با داده‌های گردآوری شده می‌باشد، این امر به ماهیت پیش-بین محور PLS بستگی دارد. بنابراین شاخص‌های برازش که به همراه این رویکرد توسعه یافته‌اند

21..... بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در

مربوط به بررسی کفایت مدل در پیش‌بینی متغیرهای وابسته می‌شوند؛ مانند شاخص‌های افزونگی^۱ و حشو^۲ یا شاخص GOF می‌باشد.

در واقع این شاخص‌ها نشان می‌دهند که برای مدل اندازه‌گیری معرف‌ها تا چه حد توانایی پیش‌بینی سازه زیربنایی خود را دارند و برای مدل ساختاری، متغیرهای برون‌زا تا چه حد و با چه کیفیتی توانایی پیش‌بینی متغیرهای درون‌زا مدل را دارند. برآوردهای مربوط به شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل ساختاری و پارامترهای اصلی این مدل (اثر متغیر اعتماد اجتماعی بر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر) در شکل و جداول زیر گزارش شده است:

جدول ۶. برآورد شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری

شاخص	GOF	SRMR	NFI
مقدار	۰/۸۳	۰/۰۸۲	۰/۹۰

شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری در مجموع بیانگر این است که داده‌ها مدل نظری پژوهش را حمایت می‌کنند، به عبارت دیگر برازش داده‌ها به مدل برقرار است و شاخص‌ها دلالت بر مطلوبیت مدل معادله ساختاری دارند.

متغیر اعتماد اجتماعی بر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر اثر جدول ۷. برآورد

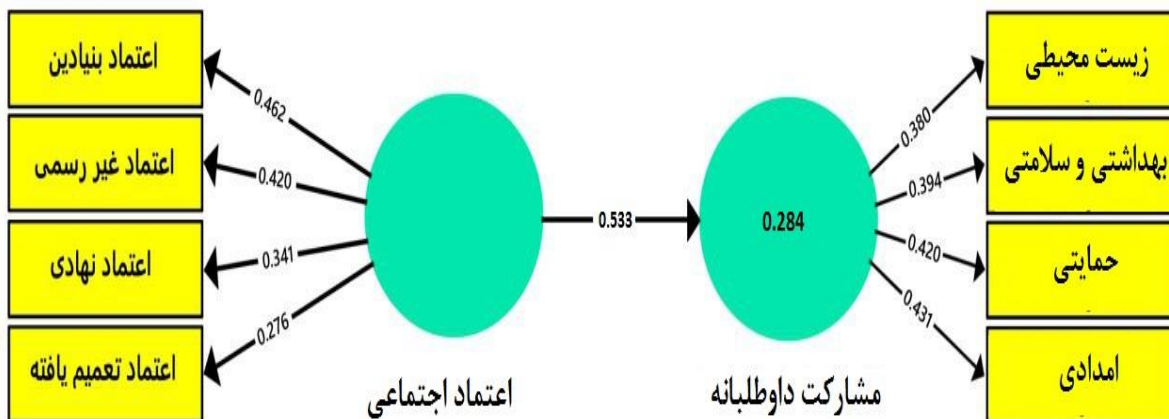
متغیر مستقل	مسیر	وابسته متغیر	ضریب تعیین	اثر ضریب	مقدار بحرانی	سطح معناداری
اعتماد اجتماعی	<---	مشارکت داوطلبانه	۰/۲۸۴	۰/۵۳۳	½	۰/۰۰۱

1. Communality

2. Redundancy

مقادیر برآورد شده در جدول بالا بیانگر این است: (۱) متغیر اعتماد اجتماعی در مجموع ۰/۵۳ از واریانس متغیر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر را تبیین می‌کند، با مدنظر قرار دادن مقادیر مربوط به حجم اثر شاخص ضریب تعیین این مقدار در حد متوسط (۰/۲۸) برآورد می‌شود، به عبارت دیگر متغیر اعتماد اجتماعی در ابعاد مختلف در حد متوسط توان تبیین واریانس متغیر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر شهروندان را دارد. (۲) اثر متغیر اعتماد اجتماعی بر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر به لحاظ آماری معنادار است.

بنابراین فرضیه کلی پژوهش مبنی بر اینکه متغیر اعتماد اجتماعی بر متغیر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر تأثیر دارد، تأیید می‌شود. با توجه به مقدار ضریب تأثیر می‌توان گفت اثر متغیر اعتماد اجتماعی بر متغیر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر مثبت، و در حد متوسط برآورد می‌شود، به این معنا که افزایش میزان اعتماد اجتماعی می‌تواند در حد متوسط منجر به تقویت مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر گردد.

شکل ۱: مدل تجربی اثر اعتماد اجتماعی بر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر

بحث و نتیجه گیری

همان طور که ذکر شد گرچه مشارکت اجتماعی افراد با تشکیل گروه های اجتماعی داوطلبانه همواره ضروری بوده است، ولی چنین نیازی در عصر حاضر، چه در صحنه ملی و چه در فضای بین المللی، تشدید شده است. به همین دلیل کشورهای مختلف در دهه های اخیر از دموکراسی مشارکتی، توسعه مشارکتی و اقدامات مشارکتی محله ای و همسایگی سخن به میان می آورند، و آن را کلید حل برخی از معضلات جامعه خود می دانند. مشارکت اجتماعی در جهت ایجاد و گسترش جامعه مدنی و هویت بخشی به فضای عمومی نیز مؤثر بوده و از این لحاظ نیز دارای اهمیت قابل توجه است. یکی از حوزه های مهم مشارکت داوطلبانه مردم، مشارکت در فعالیت های جمعیت هلال احمر می باشد که در پژوهش حاضر به آن پرداخته می شود. با توجه به اهمیت بحث از ارتباط بین اعتماد اجتماعی با مشارکت در فعالیت های جمعیت هلال احمر در پژوهش حاضر که در میان ۳۸۴ نفر از داوطلبان مشارکت کننده در فعالیت های جمعیت هلال احمر به عنوان حجم نمونه به انجام رسید، به بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی در ابعاد مختلف (اعتماد بنیادین، اعتماد غیررسمی، اعتماد نهادی و اعتماد تعمیم یافته) با مشارکت داوطلبانه شهروندان در فعالیت های جمعیت هلال احمر پرداخته شد.

یافته ها حاکی از آن است که بین تمامی ابعاد اعتماد اجتماعی و همچنین میزان کل آن با مشارکت داوطلبانه در فعالیت های جمعیت هلال احمر رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. در این میان رابطه بین اعتماد بنیادین و مشارکت در فعالیت های جمعیت هلال احمر ($P=0/44$) دارای بیشترین ضریب همبستگی و رابطه بین اعتماد غیررسمی و مشارکت در فعالیت های جمعیت هلال احمر دارای کمترین ضریب همبستگی ($P=0/30$) می باشند.

همچنین رابطه بین اعتماد نهادی ($P=0/38$) و اعتماد تعمیم یافته ($P=0/36$) با مشارکت داوطلبانه در فعالیت های جمعیت هلال احمر دارای ضریب همبستگی مثبت و معنادار می باشد. بنابراین می توان استدلال کرد که هر چه میزان اعتماد اجتماعی ($P=0/37$) و ابعاد آن بیشتر شود میزان مشارکت داوطلبانه در فعالیت های جمعیت هلال احمر بیشتر می شود و تمامی فرضیه های پژوهش

حاضر تأیید می‌شوند. نتایج حاصل از مدل تجربی نیز نشان می‌دهد که اعتماد اجتماعی بر مشارکت در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر تأثیر متوسط داشته (۰/۵۳) و متغیر اعتماد اجتماعی در مجموع ۰/۲۸ از واریانس متغیر مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر را تبیین می‌کند. یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر ارتباط بین اعتماد اجتماعی و مشارکت با یافته‌های پژوهش‌های کلی (۲۰۰۹)، رایزر و همکارانش (۲۰۰۱)، ناک و کیفر (۱۹۹۷) و اسلانر و براون (۲۰۰۳)، نوابخش و دیگران (۱۳۹۳) و سبزه‌ای و رحیمی (۱۳۹۲) همخوانی دارد. هر کدام از متفکران فوق در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسیدند که بین اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی ارتباط وجود دارد. بدین ترتیب که اعتماد اجتماعی منبعی برای ارتقاء مشارکت اجتماعی می‌باشد. نتایجی که با یافته‌های پژوهش حاضر مطابق است.

بنابراین مشاهده می‌شود که اعتماد اجتماعی یکی از منابع و پیش‌شرط‌های اصلی مشارکت و همکاری است و با افزایش اعتماد اجتماعی در ابعاد مختلف میزان مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های جمعیت هلال احمر افزایش پیدا می‌کند. اعتماد تمایل شهروندان را به تعامل و همکاری با گروه‌ها افزایش داده و شبکه‌ای از روابط داوطلبانه بین گروه‌ها را در ابعاد مختلف زندگی اجتماعی تشکیل می‌دهد. اعتماد مانند شیرازه‌ای است که افراد را به هم پیوند می‌دهد و از انفصال و پراکندگی آنها جلوگیری می‌کند. این موضوع به خصوص برای مشارکت افراد در فعالیت‌های خیرخواهانه که کاملاً داوطلبانه می‌باشد اهمیت بیشتری دارد. در اینجا است که نقش اعتماد اجتماعی می‌تواند بسیار چشمگیر باشد و این مقوله باعث امنیت خاطر و اطمینان خیرخواهان در جهت مشارکت بیشتر شود.

25..... بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در.....

منابع

- ازکیا، مصطفی و حسنی راد، کریم. (۱۳۸۸). نقش اعتماد اجتماعی در مشارکت مردم در طرحهای توسعه روستایی. پژوهش نامه علوم اجتماعی، سال سوم، شماره ۱، بهار.
- اوفه، کلاوس. (۱۳۸۴). سرمایه اجتماعی. چگونه می توان به شهروندان اعتماد داشت؟ ترجمه کیان تاجبخش، تهران: انتشارات شیرازه.
- بستان، زهرا؛ بخشی، حامد. (۱۳۹۶). بررسی عوامل موثر در جذب و ماندگاری داوطلبان جمعیت هلال احمر استان خراسان رضوی. فصلنامه امداد و نجات. سال نهم شماره ۲، پیاپی ۳۴.
- پاتنام، رابرت. (۱۳۸۰). دموکراسی و سنت های مدنی (سرمایه اجتماعی و سنت های مدنی در ایتالیای مدرن). ترجمه محمدتقی دلفروز. تهران: نشر روزنامه سلام.
- جمشیدی، علیرضا. (۱۴۰۰). بررسی تاثیر مسئولیت اجتماعی سازمان بر اعتماد و وفاداری مشتریان (مورد مطالعه: مشتریان بیمه پاسارگاد). جزیره کیش: چهارمین دوره همایش ملی مدیریت حسابداری و مهندسی صنایع.
- حیدرآبادی، ابوالقاسم. (۱۳۸۹). اعتماد اجتماعی و عوامل اجتماعی-فرهنگی موثر بر آن (مطالعه موردی جوانان ۲۰ تا ۲۹ ساله استان مازندران). جامعه شناسی مطالعات جوانان. دوره ۱، شماره ۱. تابستان.
- حیدری، کبری؛ مهدی ابراهیمی نژاد و زین العابدین صادقی، (۱۳۹۲). بررسی نقش مشارکت مردمی در بهبود مدیریت بحران سازمان هلال احمر (مطالعه موردی استان چهارمحال و بختیاری). کنفرانس ملی مدیریت بحران و HSE در شریانهای حیاتی، صنایع و مدیریت شهری، تهران، شرکت کیمیا خرد پارس.
- خاقانی زاده، عاطفه و صفورا خسروی، (۱۳۹۵). بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر مشارکت گروهی جوانان در فعالیت های جمعیت هلال احمر (مطالعه موردی: جوانان ۲۹-۱۵ ساله شهر تهران). اولین همایش ملی خیر ماندگار (مطالعه و ارزیابی امور خیر در ایران). تهران: بنیاد خیریه راهبری آلاء.
- خسروی پور، بهمن و فروشانی، ناهید. (۱۳۹۰). مشارکت زنان و توسعه پایدار روستایی. کار و جامعه، شماره ۱۳۲ - ۱۳۳، خرداد و تیر.
- خضزلوی اقدم، احسان و نعلبندی، مهدی. (۱۳۹۹). نقش مشارکت اجتماعی در بازسازی بافت های فرسوده شهری. تهران: دومین کنفرانس محیط زیست، عمران، معماری و شهرسازی
- دانش مهر، حسین و احمدش، رشید. (۱۳۸۸). بررسی نگرش های اجتماعی روستاییان نسبت به مشارکت اجتماعی (مطالعه موردی: روستای دشه از توابع پاره). مجله توسعه روستایی، دوره اول، شمار ۱، پاییز و زمستان.
- رحمانی خلیلی، احسان. (۱۳۹۹). سلامت اجتماعی ره آورد دینداری، مشارکت داوطلبانه و پیوند اجتماعی. جامعه پژوهی فرهنگی. دوره ۱۱، شماره ۳ - شماره پیاپی ۳۷. پاییز.

۲۶... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال پانزدهم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۰

- سبزه ای محمدتقی، رحیمی پرویز. (۱۳۹۲). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی در بین شهروندان نورآباد دلفان (استان لرستان). پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر: تابستان، دوره ۱، شماره ۲.
- سفیری، خدیجه، (۱۳۸۸). جامعه‌شناسی اشتغال زنان، تهران: مؤسسه فرهنگی انتشاراتی تبیان.
- شرمن، وود. (۱۳۸۹). دیدگاه‌های نوین جامعه‌شناسی، ترجمه و تلخیص مصطفی ازکیا، تهران: کیهان.
- طیب‌نیا، محمدصالح و حوریه ربانی اصفهانی. (۱۳۹۷). بررسی عوامل موثر بر مشارکت زنان در فعالیت‌های داوطلبانه خیرخواهانه. فصلنامه پژوهش‌های اجتماعی اسلامی ۲۴ (۱۱۷).
- عباس‌زاده، محمد. (۱۳۸۳). عوامل مؤثر بر شکل‌گیری اعتماد اجتماعی دانشجویان. رفاه اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۵.
- علی‌پور، پروین و همکاران، (۱۳۸۸). اعتماد و مشارکت، بررسی رابطه بین اعتماد و مشارکت در شهر تهران، مجله جامعه‌شناسی ایران، تابستان، دوره دهم، شماره ۲، ص ۱۱۶.
- غفاری، غلامرضا و نیازی، محسن. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی مشارکت. تهران: نزدیک.
- فیروزمند، مارال؛ آریتا رجیبی و رضا لحمیان. (۱۳۹۷). نقش مشارکت‌های اجتماعی در توسعه پایدار شهری (نمونه موردی: شهر چالوس). دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران، معماری، مدیریت شهری و محیط زیست، کرج: دانشگاه جامع علمی کاربردی سازمان همیاری شهرداری‌ها. ۹۰ - ۱۱۰.
- کلمن، جیمز. (۱۳۹۰). بنیادهای نظریه اجتماعی. ترجمه منوچهر صبوری. تهران: نشر نی.
- گیدنز، آنتونی، (۱۳۸۷)، تجدد و تشخیص، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.
- لهسایی‌زاده، عبدالعلی؛ جهانگیری جهانگیر و خواجه نوری بیژن. (۱۳۸۴). بررسی مشارکت اقتصادی زنان روستایی (مطالعه موردی استان فارس). مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ۶، شماره ۳.
- مافی، عزت‌الله و نامور، حمید. (۱۳۹۵). بررسی عوامل موثر بر مشارکت اجتماعی شهروندان در توسعه و مدیریت شهری. دومین کنفرانس ملی علوم مدیریت نوین و برنامه ریزی پایدار ایران.
- محسنی تبری، علیرضا. (۱۳۶۹). بررسی زمینه‌های مشارکتی روستاییان و ارتباط آن با ترویج کشاورزی، تهران: معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی.
- محمدی، رضیه. (۱۳۹۹). تبیین مولفه‌های موثر، آسیب‌ها و موانع مشارکت اجتماعی و فرهنگی زنان. تهران: هشتمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران.
- موسوی سیدجعفر، اسلامی مرزنگلاته محمد مهدی و خوش‌فر غلامرضا. (۱۳۹۳). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت ورزشی زنان در جامعه شهری ایران، مطالعه موردی شهر گرگان. آمایش جغرافیایی فضا: بهار، دوره ۴، شماره ۱۱.

27..... بررسی ارتباط بین اعتماد اجتماعی با گرایش به مشارکت داوطلبانه در.....

مرتضوی امامی زواره، سید علی (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین میزان اعتماد در سرمایه اجتماعی با میزان مدارای اجتماعی و ملی (مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه تهران). پژوهشنامه علوم سیاسی زمستان ۱۳۹۹ - شماره ۶۱ علمی-پژوهشی (وزارت

علوم).

موسوی، میرطاهر. (۱۳۸۴). موانع مشارکت اجتماعی در تهران با تأکید بر خرده فرهنگ دهقانی راجرز. رفاه اجتماعی، شماره

۱۹.

نوابخش مهرداد، رضایی محمد و رحیمی ماریا. (۱۳۹۳). بررسی رابطه میزان اعتماد شهروندان با میزان مشارکت اجتماعی آنان (مطالعه موردی: شهر ایلام). پژوهش های جامعه شناسی معاصر: تابستان، دوره ۱، شماره ۲؛

نوروزی، فیض الله و بختیاری، مهناز. (۱۳۸۸). مشارکت اجتماعی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن. مجله راهبرد، شماره ۵۳، زمستان.

وثوقی، منصور و حیدری، سعیده. (۱۳۹۰). بررسی میزان اعتماد اجتماعی دانشجویان دختر دانشگاه های شهر ایلام و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن. فصلنامه جامعه شناسی مطالعات جوانان، سال دوم، شماره ۳، پاییز.

هاشمی، سیده حکیمه و کاظمی پور ثابت، شهلاو موسایی، میثم. (۱۴۰۰). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر اعتماد اجتماعی اقلیتهای دینی کشور (مورد مطالعه: جامعه زرتشتیان شهر تهران)، مطالعات جامعه شناسی - شماره ۵۰ علمی-پژوهشی (دانشگاه آزاد اسلامی). بهار ۱۴۰۰.

یوسفوند، حسن رضا و درستی، امیرعلی و حمیدیان، اکرم. (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر بر اعتماد و سرمایه اجتماعی در دو شهر شهرضا و اصفهان، مجموعه مقالات همایش منطقهای سرمایه اجتماعی، چالشها و راه کارها، معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان.

Barkan, Steven. (2009). Race, issue engagement, and political participation. *Race & society*. 1 (1): 63 – 76.

Bahry, D. Silver, B. (2006). Soviet citizenship participation on the eve of democratization. *American political science review*, Vol 48, No 3, 201 – 208.

Fukuyama, F. (1999). "social capital and civilsociety", [http://www. IMF. org/ external/pubs/FT / seminar/ reform/Fukuyama. htm](http://www.IMF.org/external/pubs/FT/seminar/reform/Fukuyama.htm).

Glock C. and Stark, R. (1970). *Religion and Society in Tension*, US, Rand McNally & Company.

Guth & J. Green & L. Kellstedt & C. Smidt. (2002). "Religion and Political Participation", Prepared for *Delivery at the 2002 Annual Meeting of the American Political Science Association*.

Hoffman, M. & R. Dowd, (2017). *Religion Gender and Political Participation in Africa: Lessons from Nigeria, Senegal and Uganda*, (Department of Political Science, University of Notre Dame).

۲۸... پژوهش‌های جامعه‌شناختی، سال پانزدهم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۰

- Lenski. G. (1963). *The Religious Factor: A Sociological Study of Religion's Impact on Politics, Economics, and Religious Life*, Rev. ed. Garden City, N.Y.: Doubleday, Anchor
- Page, R. (1996). *Altruism and the British Welfare state*. Aldershot: Avebury.
- Uslaner, E. M. & M. Brown (2005), *Inequality, Trust and Civic Engagement*, *American Politics Research*, Vol. 31, No.x, 1-27.
- Vicheka, Lay. (2016). *Cambodian Women and Barriers to Social Participation*. Web page, 3 January. Retrieved 29 May.